

Yosef Bhatti, Kasper M. Hansen og Asmus Leth Olsen Betyder ændringen i skatteprocenten noget for tilslutningen til borgmester- partiet? Resultater fra danske kommuner¹

Straffer vælgerne ved danske kommunalvalg det siddende borgmesterparti for at hæve skatten, og belønner vælgerne tilsvarende skattesænkninger? Artiklen undersøger sammenhængen mellem ændringer i skatteniveauet og vælgertilslutningen til det siddende borgmesterparti i perioden 1985-2001 og finder en stærk sammenhæng mellem indkomstskat og opbakning, men ingen tilsvarende sammenhæng mellem ændringer i grundskyldspromillen og opbakning. Sammenhængen med indkomstskatten er kraftigst for ændringer, der forekommer tæt på et valg, hvorimod de første år af en valgperiode har begrænset effekt. Endelig findes mod forventning ingen sammenhæng mellem skatteændringer i nabokommuner og borgmesterpartiets opbakning, om end der er en tendens til, at borgmesterpartier i kommuner med et lavt absolut skatteniveau – set i forhold til omegnen – klarer sig bedre til valg end borgmesterpartier med et højt absolut skatteniveau.

Straffer vælgerne deres politikere for at øge skatteprocenten, og belønner de dem for at reducere den? Hvor litteraturen om *economic voting* (herefter økonomisk stemmeafgivning) stort set entydigt finder, at vælgere på valgdagen straffer og belønner deres politikere for deres resultater på centrale økonomiske indikatorer (Lewis-Beck og Stegmaier, 2000, 2007; Erikson et al., 2002), er resultaterne vedrørende effekten af ændringer i skatteprocenterne uensartede (Tillman og Park, 2009). Dette er overraskende. Hvis vælgerne vurderer politikere ud fra økonomiske emner, som er vigtige for dem, burde man intuitivt forvente, at skatteprocenter udgjorde et afgørende element i denne vurdering.

I denne artikel bidrager vi til litteraturen, som ser på de politiske konsekvenser af at øge eller sænke skatteprocenten. Vi ser specifikt på effekten af ændringer i indkomstskatter og grundskyldspromiller i danske kommuner på borgmesterpartiets tilslutning med data fra valgene 1985-2001. Ud over, at der som nævnt er færre studier om effekten af beskatning i forhold til økonomiske standardindikatorer som vækst og arbejdsløshed, og at resultaterne er langt mere flertydige, er det værd at bemærke, at det meste af den eksisterende litteratur enten ser på amerikanske lokalvalg eller på nationale valg (Boyne et al., 2009; Glaser og Hildreth, 1996; Tillman og Park, 2009). I dansk sam-

menhæng er der dog et par vigtige studier på det kommunale område (Mouritzen, 1991; Frandsen, 1998), som vi bygger videre på. Vores bidrag er at teste flere varianter af sammenhængen mellem skatteændringer og opbakning samt inkludere flere kontrolvariable og længere dataperioder. Kommunalvalgene i Danmark er særlig interessante, fordi kommunerne kan beskatte borgerne direkte, og fordi den kommunale indkomstskatteprocent udgør en betydelig andel af den samlede beskatning (Blom-Hansen et al., 2006). Vi finder i denne artikel en robust sammenhæng mellem ændringer i kommunal indkomstskat (men ikke grundskyldpromille) og den vælgermæssige opbakning til den siddende borgmesters parti. Vælgerne straffer og belønner således deres politikere for ændringer i beskatningsniveauet.

Ud over at undersøge den generelle sammenhæng mellem skatteprocenter og den vælgermæssige opbakning undersøger vi en række hypoteser, der potentielt kan uddybe mekanismerne i en eventuel effekt.

For det første undersøger vi, om skatteændringer medfører stærkere vælgerreaktioner, hvis de udføres tæt på valget snarere end i begyndelsen af en valgperiode (Nordhaus, 1975; Houlberg, 1999). Hypotesen finder støtte i den empiriske analyse. For det andet undersøger vi, om ændringerne i beskatningen er betinget af en række andre forhold. Det undersøges, om den mulige effekt af skattniveauet er asymmetrisk omkring nul – om skattestigninger bliver straffet hårdere, end skattenedsættelser bliver belønnet (Kahnemann og Tversky, 1979; Lau, 1985). Vi ser også på den mulige betingede effekt af det siddende borgmesterpartis anciennitet, det siddende borgmesterpartis placering i det politiske spektrum, og hvor entydigt det politiske ansvar kan placeres (om en koalition eller et enkelt parti sidder ved magten). Vi finder ingen solid støtte til disse effekter. For det tredje ser vi på den mulighed, at borgerne vurderer deres borgmesters resultater i forhold til tilsvarende resultater i sammenlignelige kommuner (såkaldt *yardstick voting*, Salmon, 1987). Vi finder ikke empirisk belæg for, at borgmestre bliver vurderet mildere, hvis deres naboer øger skattniveauet. Men vi finder antydninger af, at det absolutte niveau af nabokommunernes skat har betydning for tilslutningen til det siddende parti på valgdagen.

Politik og skatter i de danske kommuner

Inden kommunalreformen havde den danske offentlige sektor tre lag – staten, amterne og kommunerne. I de 275 kommuner var politikerne ansvarlige for en række velfærdsydelser såsom børnepasning, skoler, plejehjem, hjemmehjælp, biblioteker osv. Vigtigst af alt for denne artikels formål er, at kommunerne kunne beskatte deres borgere direkte, og i den undersøgte periode havde de

tilmed stor frihed til selv at fastsætte deres skatteniveau (Blom-Hansen et al., 2006: 451). I dele af perioden kunne kommunerne teoretisk set sætte indkomstskatten på det niveau, som de måtte ønske (Pedersen, 2004: 10). Samlet set udgjorde direkte skatter ca. halvdelen af de kommunale indtægter i perioden. Præcist var andelen 57 pct. i 2001, mens den steg til 71 pct. af indtægterne i 2010 (Danmarks Statistik, 2002, 2011).

Vort fokus i artiklen er ændringer i indkomstbeskatningen mellem 1985 og 2001. Der er nogen empirisk variation mellem kommunerne og inden for kommunerne over tid. For eksempel varierede skatteprocenten i 1997 mellem 15,5 pct. i Holmsland Kommune og 22,8 pct. i Tornved Kommune. Tilsvarende ændrede hele 154 kommuner deres skatteprocent mellem 1996 og 1997, hvoraf den største ændring var på 2,3 procentpoint (i Hørsholm). Alligevel er kommunernes skatteprocent i perioden blevet mere og mere ens. En lignende udvikling er forekommet på udgiftssiden (Houlberg, 2000), hvilket der kan være flere grunde til. Det kan blandt andet skyldes mere ensartede kommuner, øget statslig styring af kommunernes økonomi, udligningssystemets udjævning af økonomiske forskelle eller egentlig skattekonkurrence mellem kommunerne (Olsen, 2010). Der er formentlig tale om en kombination af disse faktorer.

Ud over indkomstskat beskatter kommunerne også boligejere ved hjælp af grundskyldspromillen. Kommunerne har dog væsentlig ringere mulighed for at fastsætte grundskylden efter eget ønske. Grundskyldspromillen betragtes også ofte som en mindre synlig skat end indkomstskatten (og udgør for de fleste en forholdsvis beskeden andel af deres samlede beskatning), og den får typisk mindre offentlig opmærksomhed af borgere og medier (Blom-Hansen, 2005). En væsentlig grund til dette er, at det kun er vælgere med fast ejendom, der direkte opkræves grundskyld. I en typisk kommune i denne periode er kun omkring 55 pct. af boligmassen ejerboliger, hvilket står i modsætning til indkomstskatten, som alle, der modtager lønindkomst eller overførelsesindkomst, betaler.

Et er de formelle rammer omkring skatteudskrivningen i kommunerne. Noget andet er, hvordan politikere og borgere ser sammenspillet mellem politik og skatter. På den ene side er politikerne opmærksomme på, hvilke signaler skatterne sender til borgerne. Olsen (2012) finder, at politikerne foretrækker at udskrive skatter, der ender med „9”. En mulig forklaring kunne være borgernes tendens til at overse decimalerne, når de skal vurdere en skats størrelse. En „9”-skat vil således maksimere skatteindtægterne og sløre vælgernes indsigt i skatteprocentens størrelse. Andre studier viser også, at partipolitik har væsentlig betydning for skattepolitikken i Danmark (Blom-Hansen et al., 2006). Byråd domineret af socialistiske mandater har højere indkomstskat og

grundskyld. Det tyder således på, at skattepolitik spiller en aktiv rolle i de lokalpolitiske overvejelser.

Kommunale surveyundersøgelser viser ligeledes, at borgerne har en meget begrænset viden om den lokale skatteprocents størrelse: De færreste kan angive den kommunale indkomstskat inden for et procentpoints sikkerhed (Mouritzen, 2003). Det er imidlertid en helt central antagelse i teorien om økonomisk stemmeadfærd, at vælgerne har viden om økonomien og her skatteprocenten. Den begrænsende viden om de kommunale skatteprocenter kunne være medvirkende til, at vælgerne måske i mindre grad lægger skatteændringer til grund for deres partivalg.

2/3 af vælgerkorpset ser det lokale demokrati som vigtigt og synes, at kommunalvalgene er vigtige for den førte politik (Mouritzen, 2003). Borgerne opfatter generelt kommunen som et centralt fundament for det danske demokrati (Houlberg, 2003). Samtidig har de lokale borgere en relativ stor viden om deres lokalpolitik (Mouritzen, 2003; Pedersen, 2003).

Samlet set tegner der sig derfor et billede af lokale politikere, som er optagede af spørgsmålet om kommunale skatter på den ene side og deres vælgere på den anden side, som interesserer sig for kommunalpolitiske forhold, men som samtidig har en begrænset viden om kommunale skatteforhold.

Teori og hypoteser

Den basale logik i den økonomiske valglitteratur er, at vælgerne tilbageskuende (og i sjældnere tilfælde endog fremadskuende) på valgdagen belønner og straffer den siddende regering for gode og dårlige økonomiske resultater, der enten påvirker samfundets ve og vel eller deres egen økonomiske situation (Borre, 1997; Alvarez et al., 2000; van der Eijk et al., 2006). En omfangsrig empirisk litteratur støtter denne påstand og finder solide sammenhænge mellem en række indikatorer for økonomiske resultater i amerikanske nationale valg (Erikson et al., 2002) og guvernørvalg (Rodden, 2006) og vælgertilslutningen til den siddende regering. Påstanden er også efterprøvet i en international (jf. Hibbs og Madsen, 1981) og en komparativ kontekst (jf. Van der Brug et al., 2007) (jf. Nannestad og Paldam, 1994; Lewis-Beck og Stegmaier, 2000, 2007). Styrken af effekten fra økonomien er stærkest, når ansvaret for økonomien kan placeres præcist og svagere i lande som for eksempel Danmark med flerpartisystemer, koalitions- og mindretalsregeringer, og i lande hvor økonomien er lille og åben (Duch og Stevenson, 2008).

Ud fra logikken i den økonomiske valglitteratur kunne man forestille sig, at også ændringer i beskatningsniveauet har betydning for vælgernes opbakning til det siddende parti ved valg, da det kan være en indikator, ud fra hvilken

borgeren vurderer en siddende leder (Boyne et al., 2009). Variablen er dog mere flertydig end de traditionelle variable, der er anvendt i litteraturen om økonomisk stemmeafgivning såsom økonomisk vækst og arbejdsløshedsprocent. På den ene side kan skatteprocenten være en indikator for økonomisk succes/fiasco, mens den på den anden side blot kan være en indikator for politiske prioriteter. De fleste borgere ønsker at betale så lidt som muligt af deres løn i skat, men høje skatter vil ofte også muliggøre øget offentligt forbrug og service, som vælgerne kan mene, at der er for lidt af (Bartels, 2008). Mens næsten alle borgere ser lav økonomisk vækst som noget negativt, vil ikke alle således nødvendigvis modsætte sig højere skatter, hvorfor man ikke uden videre kan overføre resultaterne om effekter af snævre økonomiske resultatmål til effekter af ændringer i beskatningen.

Boyne et al. (2009) finder i deres litteraturoversigt betydelig uenighed i den internationale forskning om, hvorvidt der findes en sammenhæng mellem lokale skatter og opbakning til den siddende regering på lokalniveau. I dansk sammenhæng finder Frandsen (1998) en moderat stærk negativ sammenhæng mellem skat og vælgeropbakning. Derfor lyder vores første hypotese:

H1: Ændringer i det kommunale indkomstskatteniveau inden for en valgperiode influerer på den vælgermæssige opbakning til det siddende borgmesterparti.

Selv hvis vælgerne reagerer på ændringer i indkomstskatten, reagerer de ikke nødvendigvis på alle typer skatter. Kommunerne beskatter som tidligere nævnt deres borgere ud fra værdien af deres ejendomsbesiddelser. Grundskyldspromillen påvirker kun direkte personer, der ejer deres bolig og får mindre opmærksomhed i medierne end indkomstskatter, blandt andet fordi den udgør en lille del af kommunernes økonomi (Blom-Hansen, 2005). Selv om især boligejerne "burde" være interesseret i skatten, vægter den ikke nødvendigvis så meget hos vælgerne som indkomstskatten, hvis den er mindre synlig (Kone og Winters, 1993). Tidligere studier antyder endvidere, at skatter, som påvirker alle borgere, bliver tillagt større vægt i vurderingen af politikernes resultater, end skatter der rammer en mindre målgruppe (Tilman og Park, 2009). Derfor lyder vores anden hypotese:

H2: Ændringer i grundskyldspromillen inden for en valgperiode influerer ikke ændringen i den vælgermæssige opbakning til det siddende borgmesterparti.

Tidsmæssig opdeling af effekten

De fleste studier om beskatning ser på ændringer i beskatningsniveau over hele valgperioder, og få undersøger således empirisk det mulige tidsmæssige aspekt af den eventuelle skatteeffekt (se dog Frandsen, 1998: 238). Flere studier inden for den bredere litteratur om økonomisk stemmeafgivning viser imidlertid, at vælgere belønner høj vækst tæt på et valg mere end tilsvarende vækst i begyndelsen af en valgperiode (Nordhaus, 1975; Erikson et al., 2002). Politiske cykler er også blevet påvist i flere studier i dansk sammenhæng (Mouritzen, 1989; Houlberg, 1999; Serritzlew, 2005). En eventuel større effekt af skatteændringer tæt på valget kan dels skyldes, at den siddende borgmester ses som mest ansvarlig for resultater sidst i valgperioden, dels at borgerne ganske enkelt husker de seneste resultater bedre end de tidligere. Derfor lyder vores tredje hypotese:

H3: Støtte til det siddende borgmesterparti er mere sensitiv over for ændringer i skatteprocenten tæt på et valg end tidligt i valgperioden.

Empirisk undersøger vi hypotesen ved at opdele indkomstskattevariablen i en separat variabel for hvert år i valgperioden. Hvis borgmestere bliver belønnet eller straffet kraftigere tæt på valgperioden, må man forvente, at koefficienterne adskiller sig signifikant år for år. Vi medtager også ændringen i skatteniveauet året efter valget for at inkludere den mulighed, at vælgerne er fremadskuende. Ved fremadskuende forstås, at man reagerer på fremtidige udviklinger i skatteprocenten, hvilket fx er muligt, hvis man indser, at skatteniveauet inden et valg er økonomisk uholdbart.

Modererende variable: asymmetri, anciennitet, ideologi og absolutte flertal:

Vi ser på en række faktorer, der kunne betinge effekten af ændringer i skatteprocenterne. Den første faktor vedrører skattestigning versus skattenedsættelse. Flere studier tyder på, at vælgere er særligt tabsfølsomme – dvs., at de vægter dårlige resultater (en skatteforhøjelse) mere, end de vægter gode resultater (en skattenedsættelse) (Kahneman og Tversky, 1979; Boyne et al., 2009). Dette kan også ses i sammenhæng med, at vælgerne generelt er præget af en negativitetsbias (Lau, 1985). Konkret tester vi den mulige asymmetri ved at splitte skattevariablen op i to dummyvariable – en for stigning i skatten, en for fald i skatten. Ideen er i en dansk sammenhæng blevet testet tidligere (Frandsen, 1998), uden at der blev fundet statistisk signifikant forskel på stigninger og fald i skatteprocenten. Vores fjerde hypotese lyder:

H4: Skattestigninger straffes hårdere, end skattesænkninger belønnes.

Vi ser også på den mulige betingede effekt af borgmesterpartiets anciennitet på effekten af skatteændringer (Frandsen, 1998: 237). Borgmesterpartier med høj anciennitet kunne være mindre sårbare over for objektive resultatindikatorer i en valgperiode, fordi vælgerne trækker på deres økonomiske resultater i tidligere perioder og således vægter den seneste mindre. Ligeledes kunne der være en selektionseffekt, hvor borgmesterpartier opnår højere anciennitet i kommuner med større vælgermæssig stabilitet. Fra den amerikanske litteratur ved vi, at anciennitet i sig selv har en effekt på politikernes genvalgsmuligheder (Gelman og King, 1990). Hypotesen undersøges ved hjælp af en anciennitetsvariabel og en interaktion mellem denne og ændringen i skatteprocenten. Vores femte hypotese lyder således:

H5: Jo højere anciennitet et siddende borgmesterparti har, desto lavere er effekten af skatteændringer på vælgertilslutningen.

I den internationale litteratur om betydningen af skatteprocenten for vælgeropbakningen findes, at borgerlige regeringer straffes mere for stigninger i skatteprocenten end socialistiske, fordi højere skat står i stærkere kontrast til borgerlige partiers principprogrammer (Tilman og Park, 2009). Borgerlige har større valgmæssige omkostninger ved skattestigninger end socialistiske ledere (Besley og Case, 1995). I særlige tilfælde kunne en gennemsnitseffekt af beskatning dække over en nuleffekt for socialistiske borgmesterpartier og en stor effekt for borgerlige borgmesterpartier. Er dette tilfældet, kan skatteprocenten i nogen grad ses som udtryk for overholdelse af politiske mål snarere end et spørgsmål om det siddende borgmesterpartis økonomiske resultater. I en dansk sammenhæng finder Frandsen (1998: 234) dog ikke de forventede forskelle i effekten for socialistiske og borgerlige borgmesterpartier. Hypotesen testes på trods af dette ved en interaktion mellem en dummy for borgmesterfarve og ændringen i skatteprocenten. Vores sjette hypotese lyder således:

H6: Borgerlige borgmesterpartier straffes hårdere for stigninger i skatteprocenten end venstreorienterede gør.

En sidste mulig modererende effekt er betydningen af at have et absolut flertal. Ved koalitionsregeringer kan det være vanskeligt for vælgeren entydigt at placere ansvaret for dårlige resultater. Således kunne der være en stærkere sammenhæng mellem økonomiske resultater og vælgeropbakning, når en kom-

mune er regeret af et enkelt parti, end når magten er delt af mange. Mod dette taler, at vælgerne ofte har ringe viden om kommunalbestyrelsens sammensætning og måske kun ved, hvilket parti den siddende borgmester tilhører. Spørgsmålet om ansvarsplacering kompliceres i en dansk sammenhæng af den stærke konsensusnorm, hvor de fleste beslutninger træffes på tværs af traditionelle skillelinier for at opnå fælles løsninger (Berg og Kjær, 2007: 14). Alligevel vil vælgerne have lettere ved at tilskrive borgmesterpartiet den førte politik, hvis borgmesteren i princippet kunne regere alene via et absolut flertal. For at teste hypotesen inkluderer vi en dummy for absolut flertal og interagerer den med variabelen for ændringen i skatteniveauet. Vores syvende hypotese lyder således:

H7: Et siddende borgmesterparti med absolut flertal straffes hårdere for skatteforøgelse end et siddende parti, der støttes af en multipartikoalition.

Brugen af nabokommuner som målestok ved stemmeafgivning

Kompleksiteten i den siddende borgmesters politiske beslutninger tilskynder vælgerne til at benytte simple genveje for at vurdere økonomiske resultater (Heyndels og Vuchelen, 1998: 90). Et problem for vælgere, der søger at vurdere tilbageskuende over tid, er, at der er meget støj i informationen. Eksogene forstyrrelser, som fx udviklingen i den nationale økonomi, vil variere over tid, hvilket gør det svært at vurdere en borgmesters resultater (Salmon, 1987: 29-30).

Komparativ information om økonomiske resultater kan være en nyttig genvej til at forbedre borgerens viden om kvaliteten af det siddende borgmesterpartis økonomiske resultater. En kilde til komparativ information er andre politiske enheder på samme niveau – i dette tilfælde andre kommuner. Vælgerne kan benytte resultater i andre kommuner som en smutvej, når de vurderer kommunalpolitikere i deres egen kommune (Salmon, 1987; Heyndels og Vuchelen, 1998). Det er således information fra lignende politiske enheder, der tillader vælgerne at vurdere resultater i deres egen kommune i forhold til nabokommunerne (Salmon, 1987; Fiva og Rattsø, 2007).

Da vælgerne ikke er lige informeret om alle prioriteringer mellem politikområder i den enkelte kommune, foreslår eksisterende studier, at information fra nabokommunerne kan have særlig betydning for vælgerne (Heyndels og Vuchelen, 1998; Fiva og Rattsø, 2007). Information om naboernes skattepolitik kan være tilgængelig for vælgerne grundet tilstedeværelsen af lokale og regionale mediemarkeder. Studier af kommuner i flere europæiske lande har vist, at borgerne kun straffer borgmesteren, hvis skattestigningerne har været højere end i nabokommunerne (Bosch og Solé-Ollé, 2007; Vermeir og Heyndels, 2006). Derfor lyder vores ottende og sidste hypotese:

H8: Lavere skatteniveau eller skattenedsættelser i nabokommuner vil reducere opbakningen til det siddende borgmesterparti.

Empirisk kan vi teste denne effekt ved at inkludere en variabel for nabokommunernes indkomstskatteniveau samt ændringerne i nabokommunernes indkomstskatteniveau.

Data og estimering

Den afhængige variabel er tilslutningen til den siddende borgmesters parti i pct. på tværs af kommuner og valg. Alle valgdata er hentet fra Søren Risbjerg Thomsens valgdatabase (<http://valgdata.ps.au.dk>) og Ulrik Kjærs borgmesterdatasæt (Kjær, 2008; Thomsen, 2011). Da den afhængige variabel, borgmesterpartiets opbakning, kan betragtes som kontinuert fra 0 til 100, anvendes OLS med klyngerobuste standardfejl på kommuneniveau. Variable for de otte hypoteser benyttes som uafhængige variable eller interaktioner i modellerne som beskrevet i det forrige afsnit.

Vi inkluderer en række kontrolvariable, som er hentet fra Danmarks Statistiks databank. Vi kontrollerer for den vælgermæssige opbakning til den siddende borgmester ved det forrige valg (Vermeir og Heyndals, 2006; Rodden, 2006; Boyne et al., 2009 for lignende strategier). Vi kontrollerer også for en række andre resultatindikatorer, der kunne influere på støtten til det siddende borgmesterparti – specifikt arbejdsløshedsprocenten, kommunens befolkningssammensætning og kommunale udgifter. Desuden inkluderer vi de absolutte niveauer for skattevariablene samt det absolutte niveau for de øvrige resultatvariable.

Vi kontrollerer ligeledes for den demografiske sammensætning af vælgerne. En større andel børn, unge og ældre kan være saglig årsag til at øge indkomstskatten, da det øger udgiftsbehovet for kommunen. Desuden kan en ændring i befolkningssammensætningen medføre en ændring i medianideologien og derved påvirke opbakningen til det siddende borgmesterparti.

Valgspecifikke dummies er inkluderet for at tage højde for eventuelle anti- eller pro-borgmesterfølelser i de enkelte valgår. Derudover inkluderer vi ændringen i den gennemsnitlige andel af støtte til den siddende borgmesters parti på landsplan ved et givent kommunalvalg for at tage højde for den landspolitiske valgvind. Således kan vi isolere det selvstændigt lokale element i den kommunale stemmeafgivning. Tidligere studier af kommunale valg har vist, at den landspolitiske valgvind slår igennem med 43 til 75 pct.s styrke på lokal plan (Mouritzen, 1999; Thomsen, 2007). Vi benytter endvidere dummies for

det enkelte borgmesterparti. I robusthedstestene ser vi på alternative specifikationer af den afhængige variabel og kommunale *fixed effects*.

Empiriske resultater

I tabel 1 ses først på den overordnede effekt af skat på (hypotese 1 og 2) den siddende borgmesters vælgeropbakning (model 1). Derefter nedbryder vi ændringen i indkomstskatten i hele valgperioden til årsspecifikke variable for at undersøge, om effekten af ændringer kort før valget er større end ændringer i starten af valgperioden (hypotese 3 og model 2). Årene er nummererede efter deres nærhed til det valg, der undersøges – (0-1) angiver fx ændringen fra året før valget til valgåret. Vi definerer årene ud fra, hvornår en skat er vedtaget – fx for valget i 1997 angiver valgårsskatten den skat, der skulle betales i indkomståret 1998, da denne skat blev vedtaget i valgåret), mens (1-2) angiver ændringen fra to år før valgåret til et år før. Negative tal angiver tidspunkter efter valget.

Model 1 viser, at stigninger i indkomstskatten i løbet af valgperioden som forventet (hypotese 1) har en moderat negativ effekt på støtten til det siddende borgmesterparti. En skattestigning på 1 procentpoint svarer til et fald i støtten på 1,9 procentpoint, når der tages højde for tilslutningen ved foregående valg. Den fundne sammenhæng følger mange af de internationale studier (Boyne et al., 2009) og stemmer overens med tidligere danske undersøgelser (Frandsen, 1998). Det er værd at bemærke, at der også er en effekt af det absolutte skatteniveau. Borgmestre klarer sig dårligere ved genvalg i kommuner, der har høj skat, selvom det ikke er dem selv, der har sat skatten op. Koefficienten for grundskyldpromille (hypotese 2) har et negativt fortegn, men er ikke signifikant. Resultaterne antyder altså, at vælgerne primært straffer og belønner politikerne på baggrund af de mest synlige skatter, hvilket oplagt er indkomstskatten.

I model 2 er ændringerne i indkomstskatten opdelt i de enkelte år i valgperioden. Desuden er der inkluderet en variabel for året efter valget (-1-0). Alle koefficienter har en negativ tendens, men effekten af ændringer i indkomstskatten er som forventet (hypotese 3) signifikant højere for årene op til valget. Dette kan enten skyldes vælgernes korte tidshorisont, eller at man placerer ansvaret for ændringer de første år hos den tidligere borgmester. Den fremadskuende variabel er også signifikant, hvilket antyder, at vælgerne til et valg er i stand til at skelne mellem et holdbart og et uholdbart skatteniveau. Man kan forestille sig, at allerede eksisterende økonomiske problemer i kommunerne viser sig igennem i fremtidige skattestigninger. Variablen er dog følsom over for alternative specifikationer, hvorfor konklusionen er usikker. I tabel 2 undersøger vi hypotese 4-8.

Table 1: Effekten af ændringer i indkomstskat og ejendomsskat på borgmesterpartiets opbakning 1985-2001

	(1)		(2)	
Tilslutning til borgmesterparti ved sidste valg (pct.)	73,4***	(3,07)	72,7***	(3,05)
Δ Indkomstskat (0-4)	-1,87***	(0,36)	-	
Δ Indkomstskat (-1-0)	-		-2,71**	(0,89)
Δ Indkomstskat (0-1)	-		-4,68***	(0,70)
Δ Indkomstskat (1-2)	-		-2,99***	(0,75)
Δ Indkomstskat (2-3)	-		-1,88*	(0,56)
Δ Indkomstskat (3-4)	-		-1,23*	(0,58)
Δ Grundskyldspromille (0-4)	-0,14	(0,099)	-0,16	(0,098)
Δ Arbejdsløshed (0-4)	0,032	(0,20)	0,11	(0,19)
Δ Indbyggertal (0-4)	0,066	(0,26)	0,051	(0,26)
Δ Andel af 0-6-årige (0-4)	-12,9	(57,2)	-4,34	(54,6)
Δ Andel af 7-16-årige (0-4)	-115,2	(61,6)	-122,8*	(59,8)
Δ Andel af +65-årige (0-4)	107,6*	(46,7)	106,7*	(45,9)
Δ Udgifter pr. capita (0-4)	0,33*	(0,13)	0,34**	(0,13)
Δ Anlægsudgifter pr. capita (0-4)	0,041	(0,17)	-0,13	(0,18)
Indkomstskat (lag 4)	-0,88***	(0,26)	-1,08***	(0,28)
Grundskyldspromille (lag 4)	-0,018	(0,054)	-0,0030	(0,053)
Arbejdsløshed (lag 4)	0,080	(0,11)	0,099	(0,11)
Andel af 0-6-årige (lag 4)	53,0	(45,3)	63,1	(45,6)
Andel af 7-16-årige (lag 4)	-7,89	(34,3)	-11,5	(33,5)
Andel af +65-årige (lag 4)	7,28	(13,1)	10,4	(12,5)
Udgifter pr. capital (lag 4)	0,11	(0,13)	0,053	(0,13)
Anlægsudgifter pr. capital (lag 4)	-0,53*	(0,26)	-0,67*	(0,27)
Δ National støtte til borgmesterens parti	65,2***	(12,8)	65,8***	(12,5)
Konstant	16,6*	(7,77)	19,7*	(7,79)
n	1090		1085	
Justeret R2	0,662		0,671	
F-statistik	-		2050,1	
RMSE	6,62		6,51	

Note: Koefficienterne er ustandardiserede OLS koefficienter. Standardfejl i parenteserne er klyngerobuste på kommuneniveau. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$. København og Frederiksberg er udeladt grundet deres status som amtskommuner. To observationer for Ebeltoft er udeladt grundet manglende data, mens fem observationer mangler for de gamle bornholmske kommuner (model 2) grundet sammenlægningen i 2003. Tre periodedummies og seks dummys for borgmesterparti er inkluderet i modellen, men ikke vist af pladshensyn.

Tablet 2: Modererende effekter og kommunemålestok ved stemmeafgivning, 1985-2001

	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Tilslutning til borgmesterparti ved sidste valg (pct.)	73,5*** (3,07)	73,0*** (3,26)	77,7*** (2,63)	70,5*** (4,00)	72,4*** (3,06)
Δ Indkomstskat (-1-0)	-1,96* (0,87)	-2,55** (0,89)	-2,04* (0,84)	-2,60** (0,90)	-2,72** (0,90)
Indkomstskat fald dummy	1,75* (0,77)	-	-	-	-
Indkomstskat stigning dummy	-1,76** (0,56)	-	-	-	-
Δ Indkomstskat (0-4)	-	-2,08*** (0,60)	-1,59** (0,49)	-2,03*** (0,40)	-2,22*** (0,38)
År ved magten	-	-0,073 (0,12)	-	-	-
Δ Indkomstskat (0-4) x år ved magten	-	0,019 (0,12)	-	-	-
Borgerlig borgmester	-	-	-1,36 (0,74)	-	-
Δ Indkomstskat (0-4) x borgerlig borgmester	-	-	-0,24 (0,58)	-	-
Absolut flertal	-	-	-	0,83 (0,80)	-
Δ Indkomstskat (0-4) x absolut flertal	-	-	-	-0,0036 (0,68)	-
Δ Indkomstskat (0-4) naboer	-	-	-	-	1,02 (0,61)
Indkomstskat naboer (lag 4)	-	-	-	-	1,06** (0,34)
Δ Grundskyldspromille (0-4)	-0,18 (0,10)	-0,16 (0,098)	-0,15 (0,100)	-0,15 (0,100)	-0,17 (0,098)
Δ Arbejdsløshed (0-4)	0,037 (0,19)	0,063 (0,19)	-0,17 (0,20)	0,073 (0,19)	0,011 (0,19)
Δ Indbyggertal (0-4)	-0,014 (0,24)	0,027 (0,27)	0,10 (0,23)	0,039 (0,26)	0,049 (0,26)
Δ Andel af 0-6-årige (0-4)	-15,1 (56,3)	-11,4 (56,2)	16,5 (56,4)	-9,27 (56,8)	-6,21 (55,8)
Δ Andel af 7-16-årige (0-4)	-135,2* (60,0)	-120,9* (60,9)	-123,3* (61,8)	-122,1* (60,8)	-119,7* (60,6)

- fortsætter -

	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Δ Andel af +65-årige (0-4)	86,3 (47,5)	99,0* (46,6)	114,5* (47,2)	99,4* (46,9)	104,9* (45,5)
Δ Udgifter pr. capital (0-4)	0,29* (0,13)	0,36** (0,13)	0,33* (0,14)	0,36** (0,13)	0,39** (0,13)
Δ Anlægsudgifter pr. capita (0-4)	-0,12 (0,18)	-0,10 (0,17)	0,0023 (0,17)	-0,098 (0,17)	-0,11 (0,17)
Indkomstskat (lag 4)	-0,77** (0,26)	-1,09*** (0,28)	-0,69** (0,22)	-1,09*** (0,28)	-1,29*** (0,29)
Grundskyldspromille (lag 4)	-0,0023 (0,055)	-0,015 (0,053)	0,012 (0,047)	-0,0081 (0,053)	-0,018 (0,053)
Arbejdsløshed (lag 4)	0,068 (0,11)	0,090 (0,11)	-0,011 (0,11)	0,095 (0,11)	-0,0019 (0,11)
Andel af 0-6-årige (lag 4)	69,7 (46,2)	67,3 (46,2)	105,6* (45,6)	70,0 (45,5)	72,7 (44,7)
Andel af 7-16-årige (lag 4)	-24,2 (33,9)	-23,0 (33,9)	-30,7 (33,0)	-21,6 (34,4)	-23,6 (34,2)
Andel af +65-årige (lag 4)	4,37 (12,9)	5,92 (12,8)	13,8 (11,5)	7,00 (12,7)	5,40 (12,5)
Udgifter pr. capita (lag 4)	0,052 (0,14)	0,093 (0,14)	0,015 (0,14)	0,081 (0,14)	0,13 (0,14)
Anlægsudgifter (lag 4)	-0,60* (0,26)	-0,64* (0,27)	-0,53* (0,26)	-0,64* (0,27)	-0,66* (0,26)
Δ National støtte til borgmesterens parti	66,3*** (12,8)	66,7*** (12,6)	81,2*** (11,0)	66,5*** (12,6)	65,7*** (12,6)
Konstant	17,1* (7,80)	22,5** (7,98)	12,6 (7,70)	22,8** (8,08)	5,37 (9,55)
n	1085	1085	1000	1085	1085
Justeret R2	0,664	0,665	0,645	0,665	0,668
F-statistik	2145,7	2022,0	74,9	2102,1	-
RMSE	6,58	6,57	6,30	6,57	6,54

Note: Koefficienterne er ustandardiserede OLS-koefficienter. Standardfejil i parenteserne er klyngerobuste på kommuneniveau. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. To observationer for Ebeltoft er udeladt grundet manglende data, mens fem observationer mangler for de gamle bornholmske kommuner grundet sammenlægningen i 2003. Tre periodedummies og seks dummies for borgmesterparti er inkluderet i modellen, men ikke vist af pladshensyn.

Hypotese 4 om asymmetri mellem skattestigninger og skattesænkninger analyseres ved at opdele indkomstskattevariablen i separate variable for stigninger og fald. Ved asymmetri vil vi forvente, at den negative effekt af en indkomstskattestigning er mindre end den positive effekt af en indkomstskattesækning. Som det fremgår af model 3, er koefficienterne stort set ens i størrelse, og der er ingen statistisk forskel mellem dem. Tilføjelsen af en lineær udgave af indkomstskattevariablen til specifikationen har heller ingen betydning for konklusionerne. Vi finder i model 4 ikke støtte til hypotese 5 om den betingede effekt af anciennitet (se også Frandsen, 1998), om end den forventede positive interaktion dog viser sig i nogle specifikationer.

Model 5 og 6 giver heller ingen støtte til de mulige interaktioner mellem indkomstskatten og henholdsvis borgerlig borgmester og en kommunalbestyrelse styret af et absolut flertal. Vælgerne straffer og belønner altså de to fløje lige meget for ændringer i skatteniveauet, ligesom de ikke synes at være mere villige til at straffe borgmesterpartiet mere i de kommuner, hvor der grundet absolutte flertal er en klar fordeling af det politiske ansvar. Førstnævnte står i kontrast til en række eksisterende studier, som fremhæver, at vælgerne har særlige forventninger til højreorienterede politikeres skattepolitik (Lowry et al., 1998). Sidstnævnte kan skyldes, at vælgerne i kommuner i alle tilfælde forbinder skatteprocenten med borgmesterpartiet, da borgmesteren i særklasse er den mest synlige person i kommunalpolitik.

Endelig finder vi i model 7 ingen effekt af nabokommuners ændringer af indkomstbeskatningen på det siddende borgmesterpartis opbakning, som det ellers var forventet ud fra hypotese 8. Borgerne bruger altså ikke umiddelbart ændringer i nabokommunernes beskatning som en genvej til at vurdere deres egen kommunes resultater. Dog findes en beskeden effekt af det absolutte niveau af naboernes skat: Borgmestre i kommuner med relativ lav skat i forhold til naboerne (der er kontrolleret for kommunens eget absolutte skatteniveau) klarer sig noget bedre ved valg end andre borgmestre. Det kan dog langtfra udelukkes, at denne nabovariabel opsamler en række uobserverede forhold om nabokommunerne som eksempelvis dårlig økonomistyring eller anderledes udgifts- og skattepræferencer.

Robusthedstests

For at robusthedsteste reestimerede vi alle modeller med en alternativ afhængig variabel – nemlig tilslutningen til den fløj i kommunalbestyrelsen, som borgmesteren tilhører. Der skal naturligvis tages forbehold for, at vi definerer blokkene ud fra de landspolitiske koalitioner, selv om koalitions mønstrene varierer i kommunalpolitik. De overordnede tendenser i resultaterne er de samme. En

undtagelse er dog, at ændringen i grundskyldspromillen bliver signifikant på 0,05 niveau i model 1 med et negativt fortegn som forventet. Ændringen af naboens skatteprocent er endvidere tæt på at være signifikant i den forventede retning i model 7 ($p = 0,054$).

Vi reestimerede endvidere alle modeller med kommunale fixed effects. Fordelen herved er, at man tager højde for uobserveret, tidsinvariant heterogenitet, som fx historiske forskelle mellem de enkelte kommuner. Fixed effects-modeller opbruger dog også mange frihedsgrader, hvilket giver højere standardfejl, og efficiensovervejelser kan derfor være relevante i modeller som studeret i denne artikel, hvor der er mange enheder og få tidsperioder. De overordnede konklusioner fra tabel 1 forbliver uændrede, og faktisk stiger effektstørrelsen af indkomstskat marginalt i model 1. Det skal dog bemærkes, at effekten af det absolutte skatteniveau bliver insignifikant (effektstørrelsen mindskes ikke, men standardfejlen stiger betydeligt). I model 3 bliver dummyen for et fald i skatteprocenten insignifikant, men forskellen mellem koefficienterne for en stigning og et fald er (numerisk) stadig ikke forskellige fra hinanden (dette resultat holder også, hvis man tilføjer lineær udgave af indkomstskattevariablen til specifikationen). Konklusionerne i model 4-6 ændres heller ikke, hvorimod det absolutte niveau af naboernes indkomstskat bliver insignifikant, når de kommunale dummies tilføjes den sidste model (i dette tilfælde falder selve effekttestimatet også dramatisk). Afslutningsvis estimerede vi en række modeller, hvor de økonomiske kontrolvariable for kommunale udgifter blev interageret med kommunale skatteændringer. Resultaterne tyder dog ikke på, at udgiftsændringer påvirker sammenhængen mellem skatteniveauet og borgmesterpartiets tilslutning.

Konklusion

Denne artikel har set på ændringer i beskatningsniveauets betydning for vælgernes vurdering af det siddende borgmesterparti. Dette spørgsmål har fået relativ ringe opmærksomhed i den internationale litteratur om økonomisk stemmeafgivning. Der findes dog en række studier i en dansk sammenhæng, som vi har bygget videre på ved at inkludere flere kontroller, teste flere hypoteser og ved at benytte et længere panel.

Vi fandt en robust negativ sammenhæng mellem stigning i indkomstbeskatningen og vælgernes tilslutning til det siddende borgmesterparti. Resultatet er især interessant i lyset af de uoverensstemmende resultater i den internationale litteratur (Boyne et al., 2009). Forklaringen på resultaterne skal muligvis findes i de ofte tætte danske kommunalvalg, hvor det kan gøre en forskel at flytte sit kryds, modsat valg i enkeltmandskredse, hvor resultatet ofte er givet på

forhånd. Samtidigt er en dansk borgmester entydigt ansvarlig for økonomisk succes og fiasko i sin kommune, hvilket gør det lettere for vælgerne at placere et ansvar. Effekten af ændringer tæt på valgåret er ligeledes betydeligt stærkere end i begyndelsen af valgperioden. Derimod blev der ikke fundet modererende effekter af borgmesterpartiets anciennitet, partifarve og absolutte flertal, ligesom vi heller ikke fandt empirisk støtte til asymmetri i effekten af skattestigninger versus skattesænkninger eller til den mulige betydning af ændringer i nabokommunernes indkomstskat.

Det er oplagt, at de forskellige resultater ikke skal tolkes som ideelle kausale tests. En række variable, som vi ikke har adgang til, kan tænkes at påvirke såvel den lokale skattepolitik som borgmesterpartiets tilslutning. Eksempelvis vil uobserverede negative chok i den lokale økonomi eller dårlig økonomistyring give sig udslag i såvel højere skatter som mindre tilslutning til borgmesteren. Det er også muligt, at vælgerne skelner mellem forventede og uventede skatteændringer, hvilket vi ikke umiddelbart kan tage højde for.

Et naturligt skridt for fremtidige studier af økonomisk stemmeafgivning i dansk kommunalpolitik vil være at undersøge de belyste sammenhænge i kvasi-eksperimentelle situationer. Senest har kommunalreformen været benyttet som afsæt for et naturligt eksperiment i det lokale demokrati (Lassen og Serritzlew, 2010; Kjær et al., 2010). Det er oplagt, at den danske litteratur om økonomisk stemmeafgivning på samme måde må afsøge kilder til eksogen variation i de lokaløkonomiske forhold.

Note

1. Vi skylder en stor tak til Søren Risbjerg Thomsen og Ulrik Kjær for at stille henholdsvis valgdata og borgmesterdata til rådighed og til redaktørerne for grundige kommentarer. Ingen af de nævnte er ansvarlige for fejl eller mangler i artiklen.

Litteratur

- Alvarez, Michael R., Jonathan Nagler og Jennifer R. Willette (2000). Measuring the Relative Impact of Issues and the Economy in Democratic Elections. *Electoral Studies* 19 (2-3): 237-253.
- Bartels, Larry (2008). The Opinion-Policy Disconnect: Cross-National Spending Preferences and Democratic Representation, Paper, the Annual Meeting of the American Political Science Association: Boston, August.
- Berg, Rikke og Ulrik Kjær (2007). *Lokalt politisk lederskab*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Besley, Timothy og Anne Case (1995). Incumbent Behavior: Vote-seeking, Tax-setting, and Yardstick Competition. *The American Economic Review* 85 (1): 25-45.

- Blom-Hansen, Jens (2005). Renter Illusion: Fact or Fiction? *Urban Studies* 42 (1): 127-140.
- Blom-Hansen, Jens, Lars Christian Monkerud og Rune Sørensen (2006). Do Parties Matter for Local Revenue Policies? A Comparison of Denmark and Norway. *European Journal of Political Research* 45 (3): 445-465.
- Borre, Ole (1997). Economic Voting in Danish Electoral Surveys 1987-1994. *Scandinavian Political Studies* 20 (4): 347-365.
- Bosch, Núria og Albert Solé-Ollé, A (2007). Yardstick Competition and the Political Costs of Raising Taxes: an Empirical Analysis of Spanish Municipalities. *International Tax and Public Finance* 14 (1): 71-92.
- Boyne, George A., Oliver James, Peter John og Nicolai Petrovsky (2009). Democracy and Government Performance: Holding Incumbents Accountable in English Local Governments. *Journal of Politics* 71: 732-749.
- Danmarks Statistik (2002). De kommunale regnskaber for regnskabsåret 2001 nr. 199.
- Danmarks Statistik (2011). Kommuner og regioners regnskaber 2010 nr. 233.
- Duch, Raymond M. og Randolph T. Stevenson (2008). *The Economic Vote – How Political and Economic Institutions Condition Election Results*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Erikson, Robert S., Michael B. Mackuen og James A. Stimson (2002). *The Macro Polity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fiva, Jon H. og Jorn Rattsø (2007). Local Choice of Property Taxation: Evidence from Norway. *Public Choice* 132: 457-480.
- Frandsen, Annie Gaarsted (1998). *Landspolitik eller lokalpolitik? – Et studie af danske kommunalvalg*. Ph.d.-afhandling: Institut for Statskundskab: Odense Universitet.
- Gelman, Andrew og Gary King (1990). Estimating Incumbency Advantage without Bias. *American Journal of Political Science* 34 (4): 1142-1164.
- Glaser, Mark A. og W. Bartley Hildreth (1996). A Profile of Discontinuity between Citizen Demand and Willingness to Pay Taxes: Comprehensive Planning for Park and Recreation Investment. *Public Budgeting and Finance* 16 (4): 96-113.
- Heyndels, Bruno og Jef Vuchelen (1998). Tax Mimicking among Belgian Municipalities. *National Tax Journal*, LI (1): 89-102.
- Hibbs, Douglas A. og Henrik Jess Madsen (1981). The Impact of Economic Performance on Electoral Support in Sweden, 1967-1978. *Scandinavian Political Studies* 4: 33-50.
- Houlberg, Kurt (1999). Budgetoverskridelsernes anatomi. *Nordisk Administrativ Tidsskrift* (3): 200-232.
- Houlberg, Kurt (2000). Udgiftspolitisk isomorfisme – de danske kommuner i nøletallenes vold? *Politica* 32 (3): 262-282.

- Houlberg, Kurt (2003). Hvad er godt kommunestyre?, pp. 31-43 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Kahneman, Daniel og Amos Tversky (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica* 47: 263-291.
- Kjær, Ulrik (2008). Borgmesterdata (SPSS-datasæt). Institut for Statskundskab: Syddansk Universitet.
- Kjær, Ulrik, Ulf Hjelmar og Asmus Leth Olsen (2010). Municipal Amalgamations and the Democratic Functioning of Local Councils: The Danish 2007 Structural Reform as Case. *Local Government Studies* 36 (4): 569-585.
- Kone, Susan L. og Richard F. Winters (1993). Taxes and Voting: Electoral Retribution in the American States. *Journal of Politics* 55: 22-40.
- Lassen, David Dreyer og Søren Serritzlew (2010). Kommunalreformen og lokalpolitisk effektivitetsfølelse. *Politica* 42 (2): 145-162.
- Lau, Richard R. (1985). Two Explanations for Negativity Effects in Political Behavior. *American Journal of Political Science* 29: 119-138.
- Lewis-Beck, Michael S. og Mary Stegmaier (2000). Economic Determinants of Electoral Outcomes. *Annual Review of Political Science* 3: 183-219.
- Lewis-Beck, Michael S. og Mary Stegmaier (2007). Economic Models of Voting, pp. 518-537 i Russell J. Dalton og Hans-Dieter Klingemann (red.), *Oxford Handbook of Political Behaviour*. New York: Oxford University Press.
- Lowry, Robert C., James E. Alt og Karen E. Ferree (1998). Fiscal Policy Outcomes and Electoral Accountability in American States. *The American Political Science Review* 92 (4): 759-774.
- Mouritzen, Poul Erik (1989). The Local Political Business Cycle. *Scandinavian Political Studies* 12 (1): 37-55.
- Mouritzen, Poul Erik (1991). *Den politiske cyklus: en undersøgelse af vælgere, politikere og bureaukrater i kommunalpolitik under stigende ressourceknaphed*. Doktorafhandling, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.
- Mouritzen, Poul Erik (1999). *De små kommuner. De er ikke' så ringe endda*. København: AKF Forlaget.
- Mouritzen, Poul Erik (2003). Kommunestyret i Danmark – bæredygtighed og demokrati, pp. 31-43 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Nannestad, Peter og Martin Paldam (1994). The VP-function: A Survey of the Literature on Vote and Popularity Functions after 25 years. *Public Choice* 79 (3): 213-245.
- Nordhaus, William D. (1975). The Political Business Cycle. *The Review of Economic Studies* 42 (2): 169-190.

- Olsen, Asmus Leth (2010). Kommunestyre og kommunernes indbyrdes relation. Resumé af speciale. AKF, Anvendt Kommunal Forskning, http://www.akf.dk/udgivelser/container/2010/udgivelse_1084/ (12. maj, 2012)
- Olsen, Asmus Leth (2012). The Politics of Digits: Evidence of Odd Taxation. *Public Choice*, DOI: 10.1007/s11127-011-9807-x.
- Pedersen, Carsten Strømbæk (2003). Viden om kommunalpolitik, pp. 94-108 i Ulrik Kjær and Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Pedersen, Niels Jørgen Mau (2004). Lokal beskatning i Danmark – nogle problemstillinger. Undervisningsnoter 93. Økonomisk Institut. Københavns Universitet.
- Rodden, Jonathan (2006). Economic Geography and Economic Voting: Evidence from the U.S. States. *British Journal of Political Science* 36 (3): 527-547.
- Salmon, Pierre (1987). Decentralisation as an Incentive Scheme. *Oxford Review of Economic Policy* 3 (2): 24-42.
- Serritzlew, Søren (2005). Breaking Budgets: An Empirical Examination of Danish Municipalities. *Financial Accountability and Management* 21 (4): 413-435.
- Thomsen, Søren Risbjerg (2007). Landspolitisk og lokalpolitisk forklaringer på Kommunalvalg 2005, pp. 159-189 i Roger Buch og Jørgen Elklit (red.), *Nye Kommunalvalg? Kontinuitet og forandring ved valget i 2005*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Thomsen, Søren Risbjerg (2011). Den danske valgdatabse. valgdata.ps.au.dk/ (November 2011).
- Tillman, Erik R. og Baekkwon Park (2009). Do Voters Reward and Punish Governments for Changes in Income Taxes? *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 19 (3): 313-331.
- Van der Brug, Wouter, Cees van der Eijk og Mark Franklin (2007). *The Economy and the Vote: Economic Conditions and Elections in Fifteen Countries*. New York: Cambridge University Press.
- van der Eijk, Cees, Wouter van der Brug, Martin Kroh og Mark Franklin (2006). Rethinking the Dependent Variable in Voting Behavior: On the Measurement and Analysis of Electoral Utilities. *Electoral Studies* 25 (3): 424-447.
- Vermeier, Jan og Bruno Heyndels (2006). The Electoral Cost of Tax Policy in Flemish Municipalities. *Applied Economics* 38: 2285-2298.